

Радіонова Наталія Йосипівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Київський національний університет технологій та дизайну*

Радионова Наталья Иосифовна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Radionova Natalia

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of Accounting and Audit Department
Kyiv National University of Technologies and Design*

Михайлюк Ольга Валеріївна

*магістрант кафедри обліку і аудиту
Київського національного університету технологій та дизайну*

Михайлюк Ольга Валерьевна

*магистрант кафедры учета и аудита
Киевского национального университета технологий и дизайна*

Mykhailiuk Olha

*Master of the Department of Accounting and Audit of the
Kyiv National University of Technologies and Design*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

ORGANIZATION OF INTERNAL CONTROL OF MAIN ASSETS AT UKRAINE'S ENTERPRISES

Анотація. Розглянуто поняття внутрішньогосподарського контролю, мета та завдання внутрішнього контролю. Викладена методика внутрішньогосподарського контролю основних засобів підприємства.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, основні засоби, суб'єкти контролю, інвентаризація, перерахунок.

Аннотация. Рассмотрено понятие внутреннего контроля, цели и задачи внутреннего контроля. Изложена методика внутреннего контроля основных средств предприятия.

Ключевые слова: внутренний контроль, основные средства, субъекты контроля, инвентаризация, перерасчет.

Summary. The concept of internal control, goals and tasks of internal control are considered. The method of internal control of main assets of the enterprise is given.

Key words: internal control, main assets, subjects of control, inventory, recount.

Постановка проблеми. Безліч компаній у всьому світі страждає від неефективного використання різного роду ресурсів — людських, фінансових, матеріальних, від нестачі необхідної для прийняття правильних рішень інформації, ненавмисного і навмисного спотворення звітності,

прямого шахрайства з боку персоналу і керуючих. Подібних проблем можна уникнути шляхом створення всередині самих компаній ефективної системи внутрішнього контролю, який фактично буде основним джерелом інформаційного забезпечення управління підприємства та служитиме гарантією

достовірності інформації щодо ефективності та раціональності використання ресурсів підприємств.

Сьогодні в Україні спостерігається недооцінка ролі внутрішньогосподарського контролю в діяльності підприємства, тим самим власники та керівники підприємства втрачають якість інформації щодо рівня забезпеченості та ефективності використання основних засобів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дане питання широко висвітлюється як українськими, так і закордонними авторами. Вагомий внесок у вітчизняну науку про контроль внесли такі вчені, як Ф. Ф. Бутинець, Т. А. Бутинець, В. О. Шевчук, І. І. Бабіч, Б. Ф. Усач, Н. І. Дорош, Б. І. Валуєв, В. П. Суйц, А. Д. Шеремет та багато інших.

Метою нашого дослідження є розгляд методики внутрішньогосподарського контролю основних засобів підприємства.

Виклад основного матеріалу. Внутрішньогосподарським контролем називають сукупність методів і процедур, які використовують суб'єкти контролю для упорядкування та ефективного здійснення господарської діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення недоліків і помилок в господарюванні та усунення причин їх виникнення.

Метою внутрішньогосподарського контролю є оцінка подій і фактів господарської діяльності підприємства щодо економічної ефективності та законності її здійснення та забезпечення достовірності даних в процесі господарської діяльності.

Узагальнюючи сказане, можна виділити такий перелік завдань внутрішньогосподарського контролю: забезпечення законності, доцільності здійснення господарських операцій та виконання управлінських рішень; відслідкування достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації в обліку; виявлення відхилень у процесі господарської діяльності від передбачених норм, нормативів, стандартів, правил, планів, договірних зобов'язань тощо; встановлення причин відхилень, що виникли, та доведення відповідальності причетних осіб за їх наслідки; персоналізована оцінка кінцевих результатів працівника, трудового колективу, оцінка дисципліни праці, ступеня дотримання всіх вимог, що ставляться працівнику (колективу) в процесі господарської діяльності, оцінка їх ініціативності та повноти виконання.

Внутрішньогосподарський контроль здійснюється певними суб'єктами підприємства. Суб'єктами внутрішньогосподарського контролю є особи, групи осіб, відділи, служби тощо, які здійснюють контрольні дії по відношенню до об'єктів внутрішньогосподарського контролю відповідно до прав та обов'язків передбачених посадовими інструкціями та положеннями.

Однією з головних умов забезпечення підвищення продуктивності праці та зниження витрат виробництва є раціональність та ефективність використання

об'єктів основних засобів. Саме тому керівникам слід приділяти більше уваги побудові ефективної системи здійснення внутрішнього контролю над основними засобами.

Головними завданнями внутрішньогосподарського контролю основних засобів є забезпечення власника або керівництва підприємства достовірною інформацією щодо наявності, стану й руху основних засобів, забезпечення їх збереження та ефективного використання, дотримання законності та документальної обґрунтованості операцій, пов'язаних з рухом основних засобів.

Для належного виконання завдань внутрішнього контролю основних засобів необхідно володіти достатньою і відповідною інформацією, а з цієї причини необхідно чітко позначити джерела отримання цієї необхідної інформації.

Джерелами отримання такої інформації є: наказ про облікову політику підприємства; первинні документи з обліку основних засобів (накладні, інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації, акти списання основних засобів, накази про ремонт основних засобів, розрахунки нарахування амортизації, тощо); облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку основних засобів; звітність підприємства (баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про власний капітал, примітки до річної фінансової звітності); акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю.

Виділяють такі основні прийоми та методи контролю основних засобів:

- 1) прийоми документального контролю;
- 2) прийоми фактичного контролю;
- 3) розрахунково-аналітичні методи контролю [1, с. 159].

Після ознайомлення контролера із специфікою діяльності підприємства, досконалого вивчення нормативно-правової бази щодо бухгалтерського обліку, аудиту та регулювання діяльності підприємства, та детального розгляду наказу про облікову політику підприємства, контролер переходить до етапу документального контролю.

Під час документального контролю проводиться перевірка документів з надходження основних засобів на підприємство, встановлюється правильність визначення первинної вартості шляхом перевірки договорів купівлі-продажу, накладних, супровідних документів та актів прийому-передачі основних засобів, перевіряється правильність віднесення активів суб'єкта господарювання до основних засобів, розподіл їх за видами, встановлення критеріїв інвестиційної нерухомості. Підлягають перевірці документи, що підтверджують право власності на об'єкти основних засобів, документи з їх руху на підприємстві, документи зі списання основних засобів.

Контроль документів є важливою складовою внутрішньогосподарського контролю, адже вони є основними джерелами інформації для ревізій або перевірок.

Щодо прийомів фактичного контролю, то основним способом проведення внутрішнього контролю основних засобів є проведення інвентаризації.

Інвентаризація основних засобів виявляє фактичну наявність основних засобів, установлює надлишок або нестачу основних засобів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку, перевіряє дотримання правил утримання та експлуатації основних засобів. Звертається увага на основні засоби, які не використовуються, або які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, відповідно вони можуть бути переведені на консервацію, продані, або списані.

Також при інвентаризації виявляються помилки, що присутні як при заповненні первинних документів так і при здійсненні самого облікового відображення, а також визначають безвідповідальність матеріально-відповідальних осіб чи інших працівників.

Інформація отримана після інвентаризації дає змогу керівникам більш чітко розуміти стан основних засобів і дає змогу вчасно відреагувати на відхилення або порушення. Вносяться пропозиції щодо врегулювання розбіжностей і приймання, впорядкування, зберігання, використання та відпуску основних засобів, а також покращення умов обліку і контролюючих заходів на підприємстві.

Щодо розрахунково-аналітичних методів контролю, то під ним ми розуміємо перевірку правиль-

ності розрахунку окремих показників відповідно до встановленої відповідними інститутами методики.

Основним прийомом розрахунково-аналітичного методу контролю є здійснення процедури перерахунку. Перерахунок — це процедура, яка полягає у перевірці арифметичної точності документів або записів. Застосовуючи цю процедуру контролю щодо основних засобів, перевіряється правильність визначення сум амортизаційних відрахувань, проводиться повторне проведення переоцінки основних засобів, нарахування амортизації, списання та перевіряється правильність визначення первісної вартості об'єктів основних засобів.

Важливістю та метою розрахунково-аналітичних методів контролю є виявлення тенденцій, відхилення від заданих (або стандартних) параметрів і з'ясування причин їхнього виникнення.

Висновки. Внутрішній контроль це фактично зв'язок між об'єктом управління й органом управління, який інформує про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень. Інформація, виявлена під час внутрішнього контролю допомагає створювати дієвий спосіб управління основними засобами та дозволяє оцінити їх рівень забезпеченості та ефективність використання. Саме тому керівникам слід приділяти належну увагу побудові ефективної системи здійснення внутрішнього контролю над основними засобами, адже раціональність та ефективність використання об'єктів основних засобів є однією з головних умов підвищення продуктивності підприємства.

Література

1. Бондаренко Н. М., Бідняк К. І. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів підприємствах / Н. М. Бондаренко, К. І. Бідняк // Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. — 2015. — Т. 20. Випуск 1/1 — с. 157–160.
2. Марценюк Р. А. Організація внутрішньогосподарського контролю на заготівельному підприємстві / Р. А. Марценюк // Міжнародний збірник наукових праць. — Випуск 3(21). — 2011. — С. 250–253.
3. Пиріжок С. Є. Організація внутрішнього контролю операцій з вибуття основних засобів / С. Є. Пиріжок // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/47307/43851>
4. Радіонова Н. Й., Бунда О. М. «Удосконалення методології аудиту основних засобів» / Н. Й. Радіонова, О. М. Бунда // журнал «Регіональна бізнес-економіка та управління». — 2015. — № 3 (47). — с. 100–111.
5. Гуцаленко Л. В., Бабич О. М., Роль інвентаризації у внутрішньогосподарському контролі підприємств / Л. В. Гуцаленко, О. М. Бабич // Экономические науки/7. Учет и аудит [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73262.doc.htm
6. Сідорова А. В., Контроль і ревізія / А. В. Сідорова // Розділ 1.5 — Методи документального контролю [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pfor.com/book_112_glava_8_1.5._Metodi_dokumentalnogo_kon.html